

Espán Margaréta

**„Édes és ékes” – Nyelvhasználati versenyek a Kárpátaljai Magyar
Pedagógusszövetség és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
szervezésében**

Kedves Kollégák!

*„Eleitől fogva
génjeinkben hordva:
anyaország, anyaöl,
anyatej, anyanyelv.*

*Mienk vagy!
Beszélünk fuldokolva,
ha fakad a sírás,
ha harsan az elv.*

*Makacs szánkra fegyelmet
izzó jogarral égess,
csak őrizz meg bennünket, édes,
édes anyanyelv!”*

Vári Fábián László József Attila-díjas kárpátaljai magyar költő *Illyés Gyula fejfája előtt* című versének fent idézett mondatai több kérdést, gondolatot is felvetnek az anyanyelv és annak jelentősége kapcsán. A költő kijelenti, hogy anyanyelvünket őseinktől származtatva hordjuk génjeinkben, és az „anyaország, anyaöl, anyatej” plántálja belénk. Anyanyelv – anya és nyelv. Anyánk nyelvét mindannyian szinte az anyatejjel szívjuk magunkba, hiszen ezen a nyelven szólnak meg az első babusgató, dédelgető szavak, az első altatók, mondókák, versek és imádságok. Magától értetődő, hogy az elsőként és a legtöbbet hallott nyelv a nemzeti hovatartozás szempontjából is meghatározó jelentőségű. Aki magyarul gondolkodik, imádkozik, aki magyarul tudja leginkább kifejezni érzelmeit és indulatait, annak hovatartozása – akár a nemzet – „nyelvében él” tovább.

Ennek a természetes folyamatnak ugyanakkor temérdek hátráltatója és gátja is akad. Azokon a területeken, ahol a magyarság kisebbségben él, rohamos ütemben zajlik a beolvadás. Kárpátalján ez a jelenség leginkább a Felső-Tisza vidéki területet, illetve a tömbmagyarság területébe beékelődő ukrán többségű településeket érinti, amelyeket szintén szórványnak tekintünk. A nyelvváltás kevesebb, mint egy emberöltő, mindössze három nemzedék alatt megtörténhet. Amikor pedig egy családban mindössze a nagyszülő vált szót magyarul a gyermekkel, onnantól már vajmi kevés esély van arra, hogy amikor a gyermekből felnőtt lesz, ő majd nem a többségi nemzet nyelvén fog beszélni saját gyermekeivel. A nemzet számára súlyos teher ez a jelenség, hiszen aki nem gyakorolja vagy nem is ismeri felmenői anyanyelvét, az a nemzet számára már elveszett. Ahogy Vári Fábián László írja versében: „S ha nem mondtad elégszer, / hiába mondtad, / hogy ezerszer jaj / a nyelvehagyottnak, / mert biccen a szó már / a száj szögletén.”

A magyar nyelv számunkra, a kisebbségben élő nemzetrészt tagjai számára megtartó erővel bír. Anyanyelvünk megtartása a jelenlegi politikai csatározások, a pallosként fölöttünk lebegő nyelvtörvények és nyelvtörvénytervezetek közepette még inkább felértékelődik.

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) 1991-ben a kárpátaljai magyar pedagógustársadalom érdekvédelmi szervezeteként jött létre, és az anyanyelvi oktatás megőrzését tűzte ki céljául. Tevékenységében ezért többféle síkon is megjelenik az anyanyelv ápolása, művelése,

továbbadása. Az elmúlt több mint negyed évszázad alatt e célokat követve tantárgyi vetélkedők sorát hívta életre, amelyekkel nemcsak az anyanyelvi oktatás szintjéről kapnak képet a résztvevők és a szervezők, de kiváló alkalmat nyújtanak arra is, hogy a résztvevőket magyarságtudatukban erősítsék. A Karádi László helyesírási és a Drávai Gizella nyelvhasználati versenyeket a KMPSZ a nyelv megtartó erejét felismerve hozta létre, évről évre ezek a legtöbb, évente több száz résztvevőt megmozgató vetélkedők. Mindkét megmérettetés szakmai előkészítését a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia és Pszichológia Tanszékének magyartanárai végzik. Akár a vetélkedők jelmondataként is használható Bessenyei György gyakran idézett gondolata: „Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, de idegenen sohasem.”

A KMPSZ tantárgyi vetélkedőinek sorát minden évben a Karádi László helyesírási verseny nyitja, amelyre a magyar kultúra napjához legközelebb eső hétvégén kerül sor.

1. kép

A Karádi László helyesírási verseny megnyitóján.

A szervezők nevében Kudlotyák Krisztina és Hutterer Éva főiskolai tanárok, illetve Berki Károly, a KMPSZ irodavezetője köszönti a jelenlévőket

Karádi László Szolván született az ottani magyar elemi iskola igazgatójának fiaként, így már gyerekkorában megtapasztalhatta a szórványság mibenlétét. Érettségi után a pozsonyi tanárképzőben tanult magyar nyelv és irodalom, illetve földrajz szakon. Hazatérése után a Beregszászi Polgári Iskolában tanított, az intézmény cserkészcsapatát is ő vezette. Magyar nyelvet és irodalmat tanított a mai 4. Számú Kossuth Lajos Középiskola elődjének számító hétosztályos iskolában. Az 1940-es években, amikor a magyar nyelv és irodalom tantárgyakat heti 1-2 órában oktatták csak, Karádi László, a pedagógusi szabadságot jól kihasználva, túllépett a tanterven, hogy diákjainak a lehető legtöbbet tanítson a magyar nyelv és a költészet szépségeiről. Több tanítványa lépett a nyomdokaiba.

2. kép

A Karádi László helyesírási verseny megnyitóján

A Karádi Lászlóról elnevezett vetélkedő feladatsora elsősorban az írásbeli nyelvhasználatot, azon belül is a helyesírási készséget méri. A feladatlapok összeállítói minden évben arra törekednek, hogy a feladattípusok mind tartalmukban, mind formájukban a tanterv által előírt követelményekhez igazodjanak.

A Drávai Gizella nyelvhasználati verseny célja szintén az anyanyelv iránti pozitív attitűd formálása az általános iskolás gyerekek nyelvhasználatának, nyelvi kompetenciáinak fejlesztésével.

Drávai Gizella Kárpátalja kulturális életének meghatározó személyisége volt. Tanítványai közül számos író, költő, pedagógus és közéleti személyiség került ki, ezáltal nemcsak aktív évei alatt gyakorolt hatást vidékünk kulturális életére, hanem tanítványai által elévülhetetlen érdemekre tett szert. Ungváron tanult a tanítóképzőben, később többek között Bilke, Tiszaújlak és Makkosjánosi településeken, illetve Beregszászon, a mai Kossuth Lajos Középiskolában és a 6. Számú Általános Iskolában is tanított. Emellett műfordítóként is tevékenykedett, újságcikkeket, tankönyveket és módszertani kiadványokat írt és fordított magyarra. Irodalmi stúdiót is létrehozott Beregszászon, amelynek több, mára elismert kárpátaljai költő, köztük Füzesi Magda, Kecskés Béla és Kovács Vilmos is tagja volt.

A Drávai Gizella nyelvhasználati versenyen minden évben az általános iskolák 3–8. osztályos tanulói vehetnek részt. A vetélkedő feladatsora az Ukrajnában jelenleg érvényes állami tantervben előírt témakörökhöz, illetve a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány Tehetséggondozó Programjában megjelenő feladattípusokhoz igazodik, amelyekben bőven található a kompetenciaméréshez hasonló gyakorlatokat is. A résztvevőknek elsősorban szövegértési, stilisztikai, nyelvhasználati feladatokat kell megoldaniuk.

Összességében, bár elsősorban a diákok tudásszintjének mérésére a legalkalmasabbak ezek és az ezekhez hasonló anyanyelvi vetélkedők, Kárpátalján nagymértékben hozzájárulnak ahhoz is, hogy a felnövekvő nemzedék számára tudatosítsuk: az egyén és a közösség számára is megtartó erővel bír az anyanyelv, amely elsődleges jelként mutatja, kik vagyunk, mik az értékeink, erősségeink. Hisszük, hogy ha nem hagyjuk, hogy biccenjen a szó a száj szegletén, akkor megmaradhatunk Kárpátalján magyarnak.

Tisztelettel:

Beregszász, 2017. március 10.

Espán Margaréta
tanársegéd
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Espán, Margaréta: „Sweet and glorious”[„Édes és ékes”] – Language use competitions organized by the Association of Hungarian Teachers in Transcarpathia and the Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

Az írás szerzőjéről

Espán Margaréta

tanár, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász
espanmargareta[kukac]gmail.co